

**SZTUKA
LUDOWA
POŁUDNIOWEGO
PODLASIA '88**

Longin Kowalczyk, Celestyn Wrębiak

**SZTUKA
LUDOWA
POŁUDNIOWEGO PODLASIA' 88**

Komisarz Konkursu:

Longin Kowalczyk, Celestyn Wrębiak

Scenariusz wystawy:

Alicja Mironiuk, Aranuta Ada Radzikowska

Zdjęcia w katalogu:

Waldemar Stępień

Oprawa plastyczna wystawy:

Anna Gajewska, Krystyna Witkowska-Trochimiuk

Miejsce ekspozycji:

Muzeum Okręgowe w Białej Podlaskiej
w okresie od 17 kwietnia do 15 maja 1988

REGIONALIA

OKŁADKA:

Cerkiew w Sławatyczach. Wyk. Adam Pawlik, Sosnówka.

STRONA TYTUŁOWA:

Wycinanka. Wyk. Maria Abramiuk, Chmielów, gm. Dębowa Kłoda.

Wycinanka. Wyk. Maria Abramiuk, Chmielów, gm. Dębowa Kłoda.

Miejska Biblioteka Publiczna
Biała Podlaska

5 10343700003

BIAŁA PODLASKA 1988
MUZEUM OKRĘGOWE

Wstęp

Sztuka ludowa wyrosła z naturalnych dążeń artystycznych ludu, który przez wiele wieków pozostawał w izolacji od powszechnych dóbr kultury i miały tylko nikielne związki ze sztuką warstw elitarnych. Swoje zainteresowanie oraz zainteresowanie artystyczne wyrażał głównie w rękodzielactwie niezbędnym do zaspokajania potrzeb życia codziennego. Podniety twórczej dostarczały mu również wierzenia religijne i dawne obyczaje środowiska, z którego pochodzili artyści ludowi i dla którego tworzyli.

Wraz z rozpadem samowystarczalnej gospodarki wiejskiej, następował proces niwelacji kulturalnej, który wyrażał się coraz większym zafascynowaniem wsi kulturą wiejską. Znalazło to odzwierciedlenie w twórczości ludowej. Zaniepokojeni tym stanem rzeczy miłośnicy ludowości zaczęli przeciwdziałać regresowi sztuki ludowej. Wskazano na potrzebę popularyzacji tej sztuki oraz na konieczność jej popierania. W okresie międzywojennym niewiele jednak uczyniono w tym względzie. Dopiero po ostatniej wojnie państwo roztoczyło nad sztuką ludową i jej twórcami opiekę, zapewniając szerokie jej upowszechnienie poprzez wystawy, klermasze i konkursy. Wszystkie tego rodzaju działania, a ponadto stypendia i nagrody dla twórców, a przede wszystkim renty i emerytury znacznie podniosły rangę sztuki ludowej, zachęcały starsze pokolenie do odtwarzania wleku dawnych i zapomnianych form twórczości ludowej, sprzyjały też odkrywaniu nowych talentów w środowisku wiejskim. Odrodzeniu sztuki ludowej i jej rozwojowi towarzyszy jednak radykalna zmiana jej funkcji społeczno-kulturalnej. Odtąd sztuka ta miała służyć nie tylko wsi. Wzbożona i ożywiona wieloma elementami dostosowana do nowego odbiorcy, jakim w głównej mierze stało się miasto, weszła na stałe w skład kultury narodowej. Zarówn dawny jak i obecny stan posiadania w zakresie twórczości ludowej, przedstawia się niejednakowo na różnych terenach. Jest to w dużym stopniu wynikiem odmiennego dziedzictwa przeszłości kształtującego kulturę i upodobania estetyczne inaczej na każdym terenie, jak również lokalnych uzależnień społeczno - gospodarczych warunkujących tempo przemian.

Działalność placówek muzealnych, szczególnie zaś działów etnograficznych ukierunkowana została na pełniejsze zainteresowanie się problemami twórczości ludowej. Współpracując z Oddziałami Stowarzyszenia Twórców Ludowych starają się otoczyć wszechstronną opieką twórców ludowych. Ważne miejsce zajmują również problemy związane z naukową rejestracją zjawisk kulturowych, pozyskiwaniem do zbiorów najciekawszych prac oraz prezentacją sztuki, kultury ludowej w społeczeństwie. Staramy się ukazywać jej wartości artystyczne. Sprawdzoną formą działania Muzeum Okręgowego w Białej Podlaskiej są konkursy na sztukę ludową południowego Podlasia, współorganizatorami których są Muzeum Regionalne w Łukowie oraz Białskopodlaski i Siedlecki Oddział Stowarzyszenia Twórców Ludowych. Akeja kontynuowana od kilku lat pozwala organizatorom dokonywać na bieżąco oceny poszczególnych dziedzin sztuki, jaka jest ilość twórców w niej pracujących, poznać zmiany zachodzące w zdobnictwie, materiale. Konkurs pozwala włączyć do grona twórców nowe talenty, których ujawnienie znacznie rozszerza krąg artystów, ponadto wzbogaca określone dyscypliny sztuki. Nagrody, zakupy prac do zbiorów muzealnych, prezentacje na wystawach, perspektywa otrzymania emerytury twórczej w decydującym stopniu mają wpływ na ilość uczestników.

Twórcy z woj. białkopodlaskiego i siedleckiego dostarczyli na konkurs „Sztuka ludowa południowego Podlasia 88” prace z dziedziny: malarstwa, rzeźby, tkactwa, stroju, haftu, plecionkarstwa, plastyki obrzędowej — wycinanki, pająki, palmy, pisanki, pieczywo, ozdoby choinkowe.

W dniu 30 marca 1988 roku Komisja w składzie:

Przewodniczący:

Dr KUŃCZYŃSKA — IRACKA — Instytut Sztuki PAN Warszawa

Członkowie:

Mgr LONGIN KOWALCZYK — Kierownik Muzeum Regionalnego w Łukowie

Mgr CELESTYN WRĘBIAK — Dyrektor Muzeum Okręgowego w Białej Podlaskiej

dokonała oceny 733 prac, wykonanych przez 129 autorów. Uwzględniając kryteria:

— poziom artystyczny

— związek prac pod względem techniki, motywów i twórczością w regionie

— oryginalność pomysłu i wykonania

przyznała 12 nagród pierwszych, 18 nagród drugich, 15 nagród trzecich oraz wyróżnienia n/w twórcom:

Pierwsza nagroda

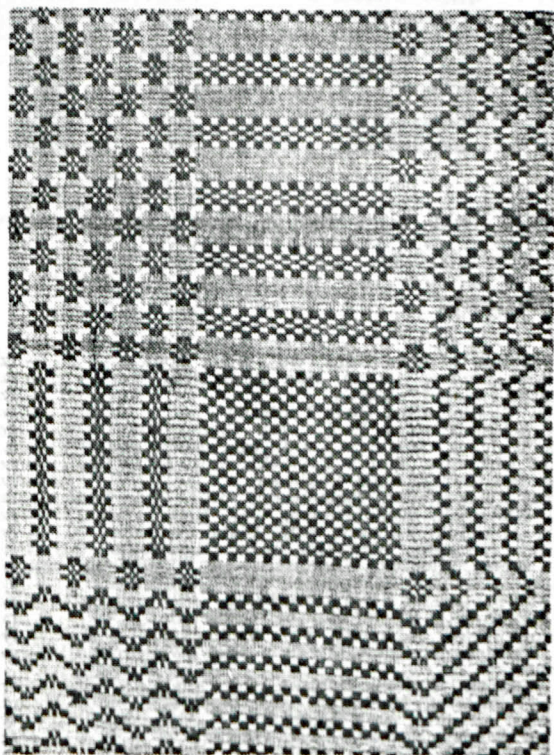
Dominika Bujnowska, Węgrów, woj. Siedleckie	— tkactwo
Lucyna Lendzion, Jarczówek, woj. Siedleckie	— tkactwo
Sabina Dzida, Kąkolewnica, woj. Biała Podl.	— haft
Czesław Sarnacki, Dołhobrody, woj. Biała Podl.	— plecionkarstwo
Maria Abramiuk, Chmielów, woj. Biała Podl.	— palmy
Franciszka Mazur, Zakowola Stara, woj. Biała Podl.	— palmy
Stanisława Baj, Dołhobrody, woj. Biała Podl.	— stroje
Maria Abramiuk, Chmielów, woj. Biała Podl.	— pisanki
Leokadia Nitychoruk, Wólka Polinowska, woj. Biała Podlaska	— pieczywo
Adam Pawlik, Sosnowka, woj. Biała Podl.	— malarstwo
Helena Prządka, Goniwiłk Nowy, woj. Siedleckie	— wycinanki
Mieczysław Gaja, Łuków, woj. Siedleckie	— rzeźba

Druga nagroda

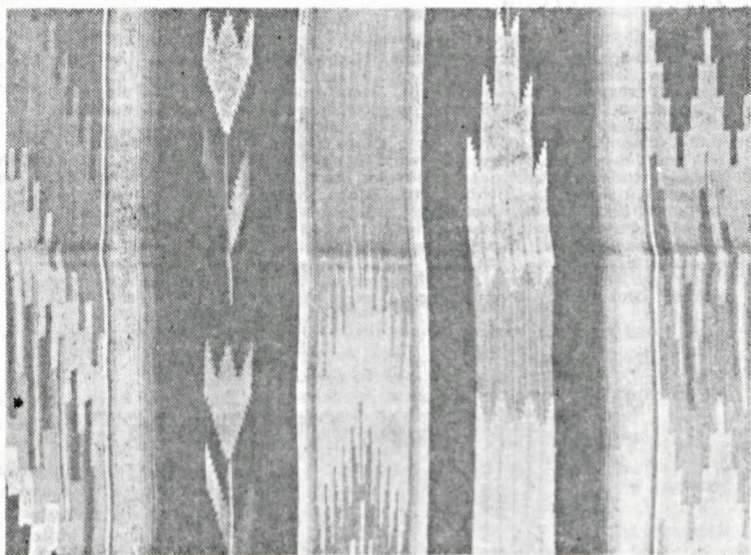
Antonina Jeruzalska, Kopytnik, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Halina Fiolek, Węgrów, Siedlce	— tkactwo
Janina Sluder, Gózd, woj. Siedlce	— tkactwo
Marianna Abramiuk, Chmielów, woj. Biała Podl.	— pisanki
Aleksandra Daniluk, Dokudów, woj. Biała Podl.	— pieczywo
Maria Abramiuk, Chmielów, woj. Biała Podl.	— pająki
Marianna Abramiuk, Chmielów, woj. Biała Podl.	— pająki
Sabina Chojecka, Ostrówek, woj. Siedleckie	— malarstwo
Bolesław Suska, Budziska, woj. Siedleckie	— rzeźba
Zygmunt Walenciuk, Kolano, woj. Biała Podl.	— rzeźba
Mieczysław Zawadzki, Łuków, woj. Siedleckie	— rzeźba
Maria Woch, Radzyń Podl., woj. Biała Podl.	— haft
Irena Brodawka, Zakowola Stara, woj. Biała Podl.	— haft
Maria Abramiuk, Chmielów, woj. Biała Podl.	— wycinanki
Maria Sowińska, Piastów, woj. Siedleckie	— wycinanki
Wanda Młodziankowska, Teresin, woj. Siedleckie	— wycinanki
Maria Kubajek, Rudno, woj. Siedleckie	— wycinanki
Leokadia Nitychoruk, Wólka Polinowska, woj. Biała Podl.	— stroje

Trzecia nagroda

Teresa Dziobko, Studzianka, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Jadwiga Sacewicz, Kopytnik, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Maria Tereszczuk, Lubenka, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Władysława Sobiech, Kosuty, woj. Siedleckie	— tkactwo
Mieczysława Figacz, Bramka, woj. Siedleckie	— tkactwo
Maria Chomiuk, Ostrówki, woj. Biała Podl.	— haft
Wiktor Tchórznicki, Młyniec, woj. Biała Podl.	— plecionkarstwo
Wiktor Rudowski, Kolonia Kijowiec, woj. Biała Podl.	— plecionkarstwo
Józefa Kutasiewicz, Sitnik, woj. Biała Podl.	— palmy
Irena Daniłko, Korzanówka, woj. Biała Podl.	— pisanki
Jadwiga Pajnowska, Rossosz, woj. Biała Podl.	— pisanki
Władysława Witek, Jażwiny, woj. Siedleckie	— malarstwo
Kazimiera Adamska, Sobiska, woj. Siedleckie	— rzeźba
Krzysztof Osak, Łuków, woj. Siedleckie	— rzeźba
Marek Biezuński, Radzyń Podl., woj. Biała Podl.	— rzeźba

Plecionka. Wyk. Antonina Sarnacka, Kuzawka, gm. Hanna

Dywan. Wyk. Maria Tryczyk, Ortel Królewski, gm. Piszczac.

Wyróżnienia

Leon Szabliuk, Małowa Góra, woj. Biała Podl.	— rzeźba
Adam Makarewicz, Kolano, woj. Biała Podl.	— rzeźba
Jan Herda, Biała Podlaska	— rzeźba
Zbigniew Chalimonluk, Biała Podlaska	— rzeźba
Marian Seisel, Radzyń Podl., woj. Biała Podl.	— rzeźba
Henryk Walczuk, Kornica Stara, woj. Biała Podl.	— rzeźba
Zygmunt Łukasiuk, Wólka Zabłocka, woj. Biała Podl.	— rzeźba
Tadeusz Ignatowicz, Biała Podlaska	— rzeźba
Krzysztof Korzeniewski, Kolembrody, woj. Biała Podl.	— rzeźba
Marian Głowniak, Kąkolewnica, woj. Biała Podl.	— rzeźba
Wiesław Mikiciuk, Łomazy, woj. Biała Podlaska	— rzeźba
Władysław Sopolski, Wierzejki, woj. Siedleckie	— rzeźba
Dariusz Gerej, Stoczek Węgrowski, woj. Siedleckie	— rzeźba
Bronisław Uszyński, Kiełpiniec, woj. Siedleckie	— rzeźba
Józef Kozieł, Ruchna, woj. Siedleckie	— rzeźba
Józef Ponikowski, Adamów, woj. Siedleckie	— rzeźba
Krzysztof Pycka, Adamów, woj. Siedleckie	— rzeźba
Maria Szezepanik-Komorniczek, Piotrowice, woj. Siedleckie	— rzeźba
Zenon Adamski, Kolonia Sobiska, woj. Siedlice	— rzeźba
Tadeusz Lemieszek, Budziska, woj. Siedleckie	— rzeźba
Jan Dzido, Adamów, woj. Siedleckie	— rzeźba
Józef Demiańczyk, Łuków, woj. Siedleckie	— rzeźba
Emilian Wieprów, Radzyń Podl., woj. Biała Podl.	— malarstwo
Bronisław Majczyzna, Łózki, woj. Biała Podl.	— malarstwo
Stefan Semko, Jabłeczna, woj. Biała Podl.	
Jan Czech, Dokudów, woj. Biała Podl.	— plecionkarstwo
Antonina Sarnačka, Kuzawka, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Józefa Łaska, Kopytnik, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Sabina Kaczan, Studzianka, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Marianna Łaska, Kopytnik, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Nina Nikolajuk, Dobryń Duży, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Irena Krasucka, Pawłów Nowy, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Helena Sozonluk, Lipinki, woj. Biała Podl.	— tkactwo

Małria Tryczyk, Ortel Królewski, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Małria Ignatiuk, Kalichowszczyzna, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Teofila Cydejko, Studzianka, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Walentyna Kuniszyk, Szostaki, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Jadwiga Lipińska, Kopytnik, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Józefa Hazan, Kościeniewiczze, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Karolina Demianiuk, Dołhobrody, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Anna Bożyk, Kalichowszczyzna, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Barbara Bożyk, Kalichowszczyzna, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Janina Michalczuk, Sitnik, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Antonina Waszczeniuk, Dołhobrody, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Stanisława Pyrka, Sitnik, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Halina Parchomiuk, Wólka Kościeniewicka, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Janina Marciniuk, Kolano, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Bronisława Bogusz, Worgule, woj. Biała Podl.	— tkactwo
Zofia Popek, Chodów, woj. Siedleckie	— tkactwo
Seweryna Świder, Wojcieszków, woj. Siedlce	— tkactwo
Krystyna Zalewska, Górki, woj. Siedleckie	— tkactwo
Teresa Miazio, Kosuty, woj. Siedlce	— tkactwo
Helena Szopka, Kąty, woj. Siedlce	— tkactwo
Marianna Osiał, Gózd, woj. Siedlce	— tkactwo
Emilia Stepnicka, Gózd, woj. Siedlce	— tkactwo
Janina Prus, woj. Siedlce	— tkactwo
Janina Beczek, Gózd, woj. Siedlce	— tkactwo
Wiesława Hejduk, Gózd, woj. Siedlce	— tkactwo
Leokadia Kryczka c. Rozali, Gózd, woj. Siedlce	— tkactwo
Jolanta Stepnicka, Gózd, woj. Siedlce	— tkactwo
Leokadia Grzyb, Gózd, woj. Siedlce	— tkactwo

Matka Boska Częstochowska. Wyk. Zygmunt Walenciuk, Kolano, gm. Jabłoń.

Wanda Prus, Gózd, woj. Siedlce	— tkactwo
Krystyna Kryczka, Gózd, woj. Siedlce	— tkactwo
Wieńczysława Stepnicka, Gózd, woj. Siedlce	— tkactwo
Adela Szczechniak, Swiderki, woj. Siedlce	— tkactwo
Henryka Nowak, Jarczówek, woj. Siedlce	— tkactwo
Stanisława Nowak, Jarczówek, woj. Siedlce	— tkactwo
Barbara Starosz, Głusków, woj. Siedlce	— tkactwo
Barbara Kłos, Zakowola Stara, woj. Biała Podl.	— haft
Jadwiga Ostapczuk, Pawłów Nowy, woj. Biała Podl.	— haft
Maria Sidoruk, Sitnik, woj. Biała Podl.	— pieczywo
Janina Bielas, Mosty, woj. Biała Podl.	— pisanki
Krystyna Janasz, Stoczek, woj. Biała Podl.	— pisanki
Ryszard Włoszek, Stoczek, woj. Biała Podl.	— pisanki
Seweryna Struczyk, Milanów, woj. Biała Podl.	— pisanki
Józefa Iwanowska, Kąkolęwnica, woj. Biała Podl.	— pisanki
Sławomir Stańczuk, Zahajki, woj. Biała Podl.	— pisanki
Józefa Zaniewicz, Kąkolęwnica, woj. Biała Podl.	— pisanki
Aleksandra Włoszek, Stoczek, woj. Biała Podl.	— pisanki
Marianna Piętka, Wola Sufczyńska, woj. Siedlce	— wycinanki
Weronika Zołądek, Goćław, woj. Siedlce	— wycinanki
Stefania Jesion, Rudno, woj. Siedlce	— wycinanki

Zbiór siana. Wyk. Adam Pawlik, Sosnówka.

Sztuka ludowa w woj. białkopodlaskim

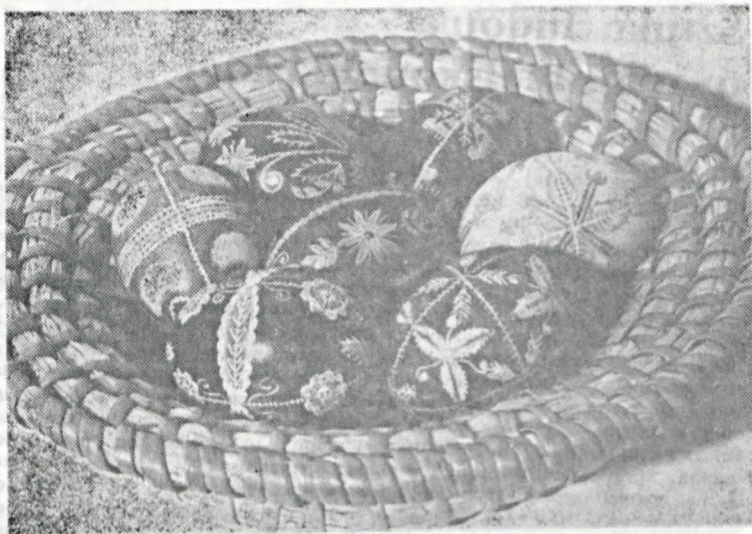
W sztuce ludowej województwa białkopodlaskiego tkactwo jest dziedziną najżywotniejszą, którą reprezentuje największa ilość twórców. Występujące przed laty w dziesiątkach miejscowości, wykonywane jest nadal przez kilkadziesiąt mistrzyń. Tkaczki od lat współpracujące z placówkami upowszechnienia kultury, zrzeszone są w Stowarzyszeniu Twórców Ludowych. Nadzwyczaj pozytywnym akcentem akcji konkursowych jest wzmożenie aktywności twórczej, dzięki czemu powstaje wiele tkanin o nowych wzorach, ciekawych zestawieniach kolorystycznych. Są więc wykonywane wszystkie rodzaje dywanów, począwszy od pasiaków po tkaniny dwuosnowowe. Na mapie sztuki ludowej woj. białkopodlaskiego pojawiają się nowe ośrodki. Wiele tkaczek potrafi nadal wykonywać różnego rodzaju dywany na które zmniejsza się zapotrzebowanie środowiska wiejskiego. Panująca moda w decydującym stopniu ukierunkowuje „produkcję” tkacką. Sprawność techniczna, zdolności artystyczne w zakresie projektowania nowych wzorów lub ich odtwarzania widoczne są na konkursach sztuki ludowej. Mamy ośrodki gdzie wyrabiane są tkaniny tylko jednego rodzaju oraz wsie w których powstają dywany tkane różnymi technikami. Bardzo rzadko możemy oglądać na warsztatach tkackich kraćki czy pasiaki w tradycyjnych zestawieniach kolorystycznych. Z upodobaniem wyrabiane są tkaniny przetykane. Powstaje nadal wielka ilość plecionek o wzorach geometryczno-roślinnych. Dwukolorowe m.in. beżowo-czarne, czerwono-czarne, brązowo-czarne, amarantowo-czarne, brązowo-żółte, czarno-białe. Wśród prac konkursowych jest niewielka ilość dywanów w prątki o wzorach geometryczno-roślinnych, zwierzęcych. Dwubarwne m.in. pomarańczowo-czarne, niebiesko-białe. Długi cykl tkania, ponadto trudności techniczne związane z artystycznym zakomponowaniem wzoru, nie sprzyjają masowemu wyrabianiu prątków.

W kilku miejscowościach tkaczki opanowały technikę tkania wełnianych dywanów kręconych. Wielobarwna przędza np. żółta, ciemnobrązowa, zielona, brązowa, czerwona spleciona jest w różnych układach geometrycznych. Rzadko pojawiają się kręcone dywany jednobarwne np. zielone, białe.

Obserwując produkcję ośrodków tkackich w woj. białkopodlaskim zauważyć możemy prawie powszechne wykonywanie dywanów tzw. warszawskich, perskich. Nazwa ich niekiedy określa umieszczony wzór. Są to tkaniny nadzwyczaj brawne o bogatej kompozycji geometrycznej czy roślinnej w tym ostatnim przypadku poddanej dużej stylizacji. Charakter ornamentu, technika tkania — pozwala tworzyć wielką ilość motywów, jakich nie sposób wykonać w dywanach przetykanych np. plecionkach czy prątkach.

Na konkurs wykonywano tylko jeden dywan tzw. wyciągany na drucie o supelkowej fakturze, charakterystycznej dla tego typu tkanin. Kolor czerwono-zielony, osnowa biała, czarna. Tkanie są tylko w kilku miejscowościach.

Ostatnią grupę tkanin, które pojawiły się powtórnie na wsi białkopodlaskiej kilka lat temu, stanowią dywany dwuosnowowe. Wyrabiane są nadal w Studziance i Wólce Kościeniewickiej przez trzy tkaczki. Zazwyczaj dwubarwne. Wzory geometryczno-roślinne oraz po raz pierwszy pojawił się dywan z bogatą kompozycją o tematyce wiejskiej. Na polu zdobniczym widzimy fragment zabudowy, wiatrak, studnię z żurawiem, traktor, konia z pługiem — całość zamknięta jest bordiurą.

Pisanki. Wyk. Maria Abramiuk, Chmielów, gm. Dębowa Kłoda.

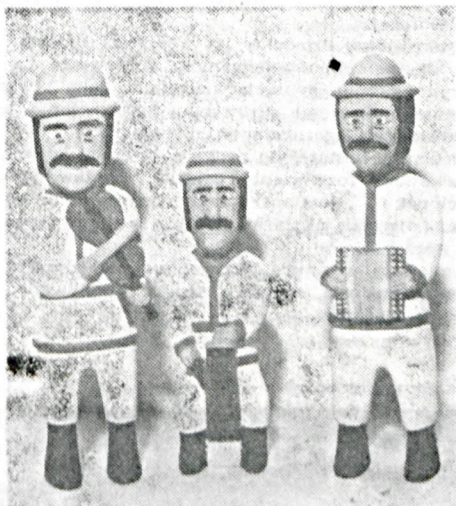
Z tkactwem nierozzerwalnie związane są stroje. Po wielu latach odżyła technika haftu tkackiego. Lniany, biały strój włodawski specjalnie uszyty na konkurs, ozdobiony został przez Stanisławę Bajową z Dołhobród misternie wykonanym haftem tkackim. Perebory w tonacji czerwonej, nawiązują wzornictwem do bogatych haftów z okresu międzywojennego. Umiejętności wykonywania pereborów nie obce są również utalentowanej twórczyni ludowej Leokadii Nitychoruk z Wólki Polinowskiej.

Od kilku lat pojawiają się na konkursach pięknie haftowane obrusy, serwetki, makatki. Wzory o treści geometrycznej, roślinnej, poprawne pod względem technicznym, komponowane są w interesujące układy. Tradycyjne elementy haftu, wzbogacane motywami nowymi.

Ze sztuką ludową najpełniej związana jest rzeźba i malarstwo. Poziom artystyczny jaki prezentuje rzeźba w woj. bielskopodlaskim, określić możemy jako średni. Tematyka sakralna i świecka. Rzeźba pełna i płaskorzeźba. Polichromowana i w naturalnym kolorze drewna. Wśród 13 twórców biorących udział w konkursie, są rzeźbiarze znani oraz artyści z którymi spotykamy się po raz pierwszy. Laureatem konkursu jest Zygmunt Walenciuk z Kolana. Wysoką ocenę uzyskały płaskorzeźby: „Matka Boska Częstochowska”, „Czarownica” oraz ciekawie zakomponowana scena ze świata baśni, polichromowana stonowanymi kolorami, charakterystycznymi dla palety Walenciuka.

Barwne figurki Herodów są autorstwa Mariana Scisła z Radzyna Podlaskiego. Są wśród nich: kowal, śmierć, 3 żołnierzy, diabeł, Żyd, anioł, kobieta robiąca masło, gospodyni oraz gospodarz. Każda z figurek jest malowana np. żołnierze ubrani są w niebieskie mundury przepasane białymi pasami. Spodnie z lampasami. Czapki — rogatywki „napoleońskie” zdobione są czterema bombkami. Tradycyjnie już — śmierć malowana jest na biało, natomiast diabeł z widłami na czarno. Gospodarz z gospodynią występują w strojach podlaskich.

Nadzwyczaj schematycznie, prosto wykonane zostały rzeźby Leona Szabluka z Malowej Góry. Grupa 3 muzykantów — skrzypka, bębniasty, harmonisty przedstawiona została przy zachowaniu bardzo oszczędnych środków wyrazu artystycznego — twarze prawie identyczne, białe ubrania, kapelusze żółte, obuwie czarne.

Kapela podlaska. Wyk. Leon Szabluk, Malowa Góra, gm. Zalesie.

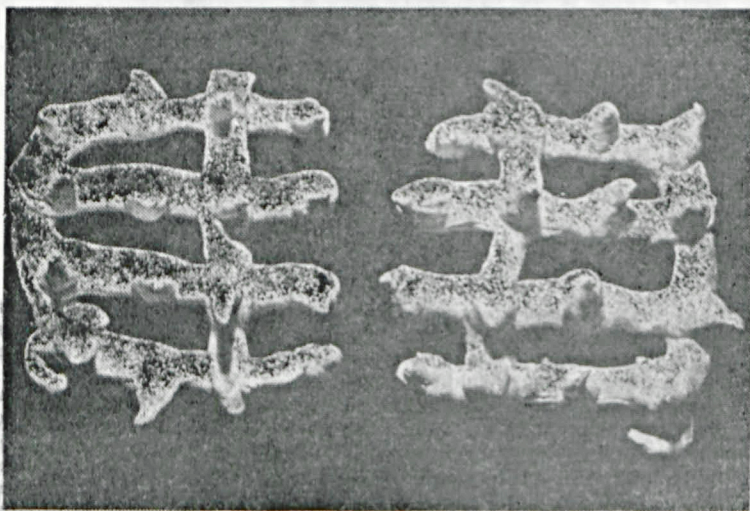
Rzeźba z województwa białkopodlaskiego prezentowana na konkursie, pod względem doskonałości technicznej, rozwiązań tematyczno-kompozycyjnych, barwności — nie może w pełni rywalizować z pracami pochodzącymi z dużego ośrodka łukowskiego.

Malarstwo — to głównie osiągnięcia artystyczne Adama Pawlika z Sosnowki. Nadzwyczaj płodny artysta stara się na wielu płótnach ukazywać piękno ziemi podlaskiej, sceny z życia wsi dawnej i współczesnej, architekturę, portrety, grozę wojny. W krótkim okresie namalował kilkadziesiąt obrazów. Są wśród nich prace powstałe z wyobraźni, obserwacji natury. Dla odprężenia wykonuje kopie, niekiedy przetwarza artystycznie obrazy innych twórców ludowych. Widzimy to dobitnie w pracy „Pejzaż majowy”, która jest jakby wycinkiem obrazu Bazylego Albiczuka. Fragment życia dawnej wsi podlaskiej przedstawił Pawlik na płótnie „Zbiór siana”. Centralną część malowidła, wypełnia łąka z wozem załadowanym sianem. Obok wozu, mężczyzna podający siano. Konia zaprzęzonego do wozu, pilnuje mężczyzna trzymający lejce. Za wozem, duża kopa siana ze stojącym na niej bocianem. Obraz ponadto wypełniają drzewa, krzewy, chałupy podlaskie, stawek oraz bociany. Pogodne niebo oraz lecące ptaki, tworzą swolisty nastrój jaki płynie z obrazu.

Uroczysko z ptakami (czaple?), wschód słońca — przedstawione jest na płótnie Pawlika zatytułowanym „Jesienny wschód słońca” wspomnienie z Holeszowa). Pełna nastroju jest scena z sarną i jeleniem oraz krajobrazem podlaskim w kolejnym obrazie „Stare sosny”. Pawlik zafascynowany jest również architekturą, którą wielokrotnie malował. Interesująco przedstawił cerkiew ze Sławatycz, której piękno zawarte jest w bryle świątyni i jej kolorystyce. Podobnie jak w innych obrazach tak i tutaj niebo pokryte jest obłoczkami oraz ptakami. Oceniając niewielki wycinek Jego pracy, stwierdzić można z pełnym przekonaniem, że jest artystą o dużej wyobraźni twórczej.

Rozwój określonej dziedziny wytwórczości ludowej uwarunkowany jest w głównej mierze: zapotrzebowaniem środowiska na wyroby, napływem młodych wykonawców, sytuacją materialną jaka stwarza określona praca oraz w minimalnej części surowcem. Spostrzeżenia te odnosić się mogą m.in. do kowalstwa, garncarstwa, kołodziejstwa czy plecionkarstwa. Na konkurs plecionki dostarczyło jedynie czterech wykonawców, wśród których najciekawsze rozwiązania pokazał Czesław Sarnacki z Dołhobród. Wśród plecionek — słomianek, wykonanych techniką spiralną wymienić należy m.in. pojemnik na farby, stożki. Brak wyrobów z wikliny, rogożyny, trawy, korzenia.

Ważne miejsce w sztuce ludowej woj. białkopodlaskiego zajmuje nadal plastyka obrzędowa. Są więc nadal wykonywane: wycinanki, pisanki, palmy, pająki, pieczywo.

Brony. Wyk. Aleksandra Daniluk, Dokudów, gm. Biała Podlaska.

Wycinanki wykonywane są jedynie przez utalentowaną twórczynię ludową Marię Abramiuk z Chmielowa. Kształtu owalnego, czarne. Misternie wycinane. Wzory o treści geometrycznej, roślinnej, zoomorficznej. Uwagę zwraca kolista wycinanka z pięknie zakomponowanymi motylami, ważkami, żabkami, stylizowanymi kwiatami. Charakterystycznym elementem wielu wycinanek Abramiukowej jest nakłuwanie niektórych elementów, celem uzyskania ciekawszej faktury.

Obserwując pisanki konkursowe, można dokonać w miarę poprawnej oceny w zakresie zmian zachodzących w ich zdobnictwie. Wykonywane są zarówno tradycyjną techniką batikową jak i powszechnie stosowano techniką skrabania. Wzory tradycyjne łączone są z nowymi. W tym ostatnim przypadku wprowadzane są do zdobnictwa po raz pierwszy motywy geometryczne, roślinne, antropomorficzne, zwierzęce w kształcie odmiennym jak dawne. Są pisanki jednokolorowe i wielobarwne. Mistrzostwem wykonania odznaczają się prace Marii Abramiukowej oraz Jej córki Marianny.

Tradycyjne już wśród prac konkursowych znajdują się palmy z trzech ośrodków: Chmielowa, Sitnika, Zakowoli Starej. Wykonywane z różnych gatunków łąkowych, polnych traw, kwiatów — nawiązują zdobnictwem, formą do typowych palm przygotowywanych na wsi bielskopodlaskiej. Jeszcze raz uwidocznił się talent Marii Abramiukowej oraz Franciszki Mazur z Zakowoli Starej, których palmy zostały ocenione najwyżej.

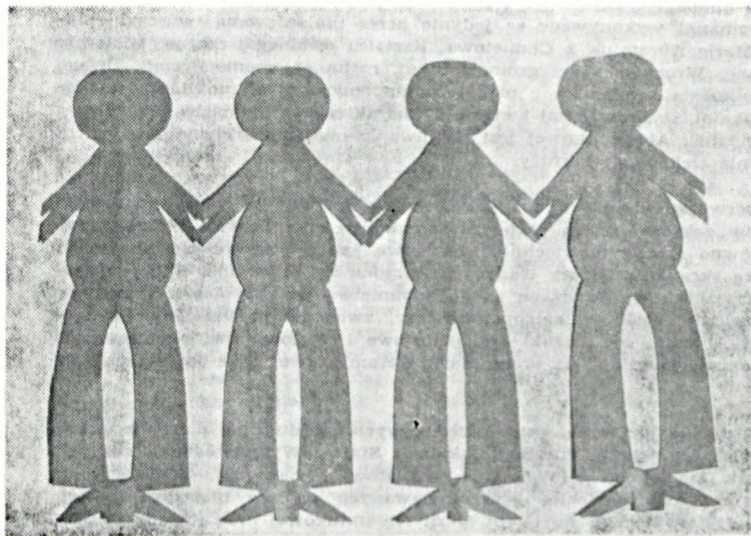
Umiejętność wykonywania pajaków znana była wielu kobietom podlaskim. Pomimo zaprzestania dekoracji wiejskich wnętrz mieszkalnych, pająki robione są na zamówienia, kiermasze, konkursy. Są wśród nich pająki: krystaliczne, promieniste, żyrandolowe. Piękną formą odznaczają się prace Marii Abramiuk z Chmielowa. I tak pajak żyrandolowy prezentowany na wystawie, zrobiony jest z kolistej, drucianej obręczy, z której opuszczone są na czterech łańcuszkach (liniana nić z nanizanymi słómkami, które rozdzielane są kółeczkami z kolorowego papieru) pięknie uformowane kule. Każda ma w rdzeń wetkniętych wiele słomek, na zakończeniu których tkwi białe pierze. Pajak zawieszony jest na czterech łańcuszkach, odchodzących od obręczy. Odmienną budowę posiada pajak promienisty. Zrobiony z kolorowej bibułki (fioletowa, biała, granatowa, pomarańczowa, różowa, żółta) w formie barwnych kul, przeplecionych w różnych układach kolorystycznych.

Precyzyjnie wykonany został również pajak tarczowaty, którego elementami składowymi jest centralna, sześcioboczna tarcza oraz przyczepione do niej sześć małych tarczek. Zbudowane z delikatnych listewek, kolorowej przędzy, barwnego papieru.

Specjalnie na konkursy przygotowane jest pieczywo, którego wypiek na wsi bielskopodlaskiej jeszcze kilkadziesiąt lat temu był prawie powszechny. Dotyczy to głównie korowaja weselnego. Ładnie uformowany i przystrojony korowaj przekazały Leokadia Nitychoruk z Wólki Polnowskiej oraz Aleksandra Daniluk z Dokudowa. Są również figurki z ciasta m.in. kogut, jelonek, wąż, brony, pazurki-łapki. Brak sękaczy — pieczywa o pięknej formie, wybornym smaku, znanego licznym smakoszom daleko poza naszym regionem.

Nie mamy od lat wyrobów z ludowego kowalstwa artystycznego oraz od 1983 roku garncarstwa, po zamarcie ostatniego ośrodka w Białej Podlaskiej.

Udział 71 twórców ludowych z województwa bielskopodlaskiego w konkursie na sztukę ludową naszego regionu, jest dobitnym świadectwem jej dużej żywotności.

Wycinanka. Wyk. Weronika Żołądek, Goclaw, woj. Siedlce.

Sztuka ludowa w woj. siedleckim

Na obszarze województwa siedleckiego różnorodność sztuki ludowej wiąże się przede wszystkim z faktem, że obszar ten nie stanowi jednolitego regionu kulturalnego, co znajduje odzwierciedlenie w wielu żywotnych jeszcze dziedzinach twórczości ludowej.

Stopień kultywowania i rozwoju poszczególnych dyscyplin twórczości jest zróżnicowany.

Do najważniejszych dziedzin twórczości ludowej należy niewątpliwie tkactwo, które utrzymuje się pomimo olbrzymiej konkurencji przemysłu włókienniczego.

Na obszarze województwa siedleckiego występują wszystkie techniki tkackie w tradycyjnym tkactwie ludowym.

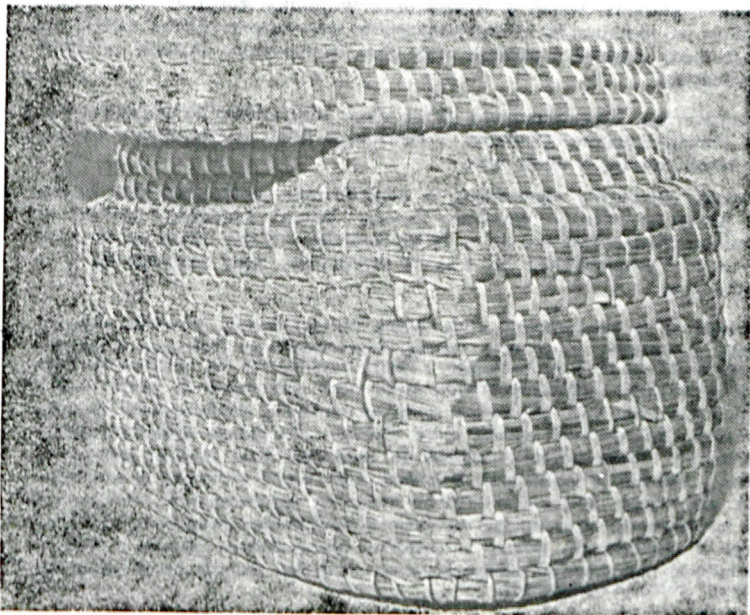
Różnorodność technik i wzorów tkackich przejawia się we wszystkich rodzajach tkanin od pasiaków i kraclaków a na tkaninach przytykanych i dwuosnowowych kończąc. Wszystkie tkaniny cechuje wielka umiejętność wydobycia prostymi środkami mocnego wyrazu artystycznego. Najbardziej żywotne ośrodki tkackie to Jarczówek gm. Stanin i Gózd gm. Kłoczew. W konkursie najliczniej udział wzięły tkaczki z Gozda. Ich prace to różnokolorowe tkaniny przytykane wykonane techniką odpowiedniego przewleczenia nici osowy przez oczka czterech nicielnic i tkaniny przytykane wykonane przy użyciu deski włożonej pomiędzy nici osnowy. Na uwagę zasługują również barwne, ciekawe skomponowane kolorystycznie tradycyjne pasiaki, fartuchy i płachty.

Tradycyjnym surowcem tkackim są włóczka i wełna. Coraz częściej pojawiają się nici fabryczne bawełniane i syntetyczne.

W tegorocznym konkursie mniej liczny udział wzięły tkaczki z Jarczówka. Dobrze prezentują się ich tkaniny przetykane, kraciaki, pasiaki, fartuchy oraz kilimy w „pućki”. Na urodę tych tkanin składa się estetyczne wykonanie techniczne i piękna kompozycja kolorystyczna.

Na specjalną uwagę zasługują dywany dwuosnowowe Dominiki Bujnowskiej i jej uczennicy Haliny Fijołek z Węgrowa. W okresie powojennym wybitnie uzdolniona tkaczka Dominika Bujnowska podjęła próbę wskrzeszenia wytwarzania dywanów podwójnych. Czyniąc twórcze poszukiwania wytworzyła samodzielny typ dywanów, tzw. typ podlaski. Przyjmując technikę i niektóre motywy tkanin tradycyjnych, opracowuje różne tematy które coraz bardziej udoskonalała. Na konkurs dostarczyła 2 dywany białobłękitne zatytułowane: „Gajowy” i „Św. Jerzy”. Godną jej następczynią jest Halina Fijołek, która kontynuuje myśl swojej mistrzyni. W konkursie uczestniczyły jej tkaniny: „Pod jaworem” i „Nowe pokolenie”.

Na terenie województwa siedleckiego, pracuje kilkunastu rzeźbiarzy. W ich twórczości występują prace o tematyce sakralnej jak i świeckiej związanej z życiem wsi. Duża popularność ludowych rzeźbiarzy w środowisku wiejskim, zakupy ich prac przez muzea i prywatnych kolekcjonerów oraz zakupy przez Cepelię przyczyniły się do odrodzenia tej zamierającej już dyscypliny sztuki ludowej.

Pojemnik na farby. Wyk. Czesław Sarnacki, Dołhobrody, gm. Hanna.

Na szczególne wyróżnienie zasługuje Łukowski Ośrodek Rzeźby Ludowej, gdzie w kilku sąsiednich wsiach oraz w Łukowie tworzy 17 rzeźbiarzy. Wielu z tych rzeźbiarzy to wybitne indywidualności w skali krajowej. W konkursie wzięły udział prace Mieczysława Gaji, Mieczysława Zawadzkiego, Bolesława Suski, Krzysztofa Osaka, Zenona Adamskiego i Marii Szczepanik. Są to doświadczeni rzeźbiarze laureaci ogólnopolskich konkursów i uczestnicy wystaw krajowych i zagranicznych. Bardzo pozytywnym zjawiskiem w tegorocznym konkursie jest udział kilku dobrze zapowiadających się młodych rzeźbiarzy, debiutantów w dziedzinie rzeźby. Są to Józef Demiańczyk z Łukowa, Józef Ponikowski, Jan Dzido, Krzysztof Pycka, Kazimiera Adamska z kol. Sobiska, Władysław Sopuski z Wierzejek.

Wycinanka była niegdyś jedną z form dekorowania wnętrz chłopskich izb. Przyklejano je do ścian i belek pułapu oraz między oknami i obrazami. Są one przykładem twórczości czysti ludowej bez naśladowania sztuki warstw wyższych. Wycinankarstwo posiada wiele regionalnych odmian i stylów charakterystycznych dla różnych okolic kraju. Wycinanki w województwie siedleckim dawno już wyszły z powszechnego użytku. W południowo-zachodniej części województwa starsze kobiety sporadycznie ozdabiają jeszcze wnętrza swoich mieszkań w sposób tradycyjny. Obecnie wycinanki wykonuje się przeważnie dla odbiorców z miasta. Wycinanki te cechuje tradycyjna forma, ponieważ wycinanki nauczyły się wzorów od swoich matek i babek. Wykonywane są z jednobarwnego papieru starą techniką, przy pomocy dużych nożyc do strzyżenia owiec. Do znanych twórczyni kontynuujących tę dziedzinę sztuki ludowej należy Marianna Piętka z Woli Sufczyńskiej, Marianna Kubajek z Rudzienka, Helena Prządka z Goniwilka, Helena Szopa z Kątów, Wanda Młodziankowska z Teresina i Stefania Jesion z Rudna oraz Weronika Żołądek. Ich prace nadesłane na konkurs to charakterystyczne dla regionu formy: lalki, koguty, gwiazdy rogowe i okrągłe oraz inne kompozycje złożone z form podstawowych.

Malarstwo jest reprezentowane przez dwie twórczynie: Władysławę Wittek z Jażwin i Sabinę Chojecką z Ostrówka. Obie te twórczynie tworzą pełne uroku obrazy z życia wsi.

Bardzo ciekawym zjawiskiem w tegorocznym konkursie jest udział dzieci do 14 lat. Cztery wnuczki Heleny Szopy nadesłały łącznie 57 wycinanek. Kasia Młot lat 14 — 15 wycinanek, Justyna Młot lat 12 — 12 wycinanek, Agata Matosek lat 6 — 15 wycinanek, Ania Matosek lat 8 — 15 wycinanek.

Wycinanki te są kontynuacją stylu babci Heleny Szopy. Również chłopcy kontynuują twórczą tradycję rodzinną. Dziewięcioletni Grzegorz Adamski, syn rzeźbiarza Zenona Adamskiego z pasją zabiera się do rzeźbienia. Jego rzeźby są narazie naśladownictwem stylu ojca, ale zapał do pracy twórczej pozwala rokować, że będzie godnym następcą rzeźbiarskiej rodziny Adamskich. Na konkurs zgłosił dwie rzeźby: „Chrystusa Frasobliwego” i „Wędrowca”. Adam Sopuski zgłosił do konkursu trzy rzeźby: Zakonnik, Mojżesz i Kobieta z walizkami. Pierwsze jego prace świadczą o uzdolnieniu ona wyraz hołdu dla licznych twórców województwa: białkopodniach manualnych. Prezentując wystawę pokonkursową pragniemy, by stalskiego i siedleckiego, którzy z potrzeby serca tworzą piękne dzieła, a pieczołowicie przechowują tradycje swych regionów wnoszą duży wkład do skarbnicy kultury narodowej.

V
Kow

